

Вінницький національний технічний університет
Факультет машинобудування та транспорту

Кафедра ТАМ

Магістерська кваліфікаційна робота
за спеціальністю 131 – «Прикладна механіка»
на тему:

**Удосконалення технологічного процесу механічної
обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня»**

***Виконав:** ст. гр. ІТМ-16м з/в*

Курилець А. В.

***Керівник:** к.т.н., доц. каф. ТАМ*

Дусанюк Ж. П.

Мета і завдання роботи

Метою магістерської кваліфікаційної роботи (МКР) є удосконалення технологічного процесу механічної обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня» з урахуванням сучасних досягнень, передових технологій та нових методів обробки подібних заготовок, що забезпечує необхідну якість та знижує вартість продукції.

При цьому повинні бути вирішені такі **завдання**:

- варіантний вибір способу виготовлення заготовки;
- розробка варіантів маршруту механічної обробки з використанням сучасних верстатів з ЧПК та вибір кращого з них;
- призначення оптимальних режимів різання;
- аналіз впливу факторів процесу різання на точність обробки;
- визначення технічних норм часу;
- проектування технологічного оснащення;
- розрахунок кількості обладнання та працівників дільниці;
- проектування дільниці механічної обробки;
- розрахунок економічної доцільності впровадження удосконаленого ТП;
- розробка заходів з охорони праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях.

Об'єкт дослідження – технологічний процес виготовлення деталей типу «Вал-шестерня».

Предмет дослідження – удосконалений технологічний процес механічної обробки заготовки деталі «Вал-шестерня».

Наукова новизна, практичне значення одержаних результатів

Наукова новизна одержаних результатів.

1. Удосконалено технологічний процес механічної обробки деталі типу «Вал-шестерня» з використанням високопродуктивного сучасного обладнання.

2. Дістало подальший розвиток математичне планування повного трифакторного експерименту для дослідження впливу подачі, глибини різання і головного кута різця в плані на точність обробки діаметральної поверхні деталі типу «Вал-шестерня».

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні технологічного процесу механічної обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня» та дільниці для його реалізації. При цьому запропоновані такі нові рішення:

- обґрунтовано вибрано оптимальний варіант виготовлення заготовки деталі «Вал-шестерня»;
- розроблено технологічний процес механічної обробки, економічні розрахунки підтвердили доцільність впровадження удосконаленого технологічного процесу;
- встановлено вплив режимів процесу різання (подачі, глибини), а також геометрії інструмента (головного кута в плані) на точність обробки деталі «Вал-шестерня» за допомогою математичного планування експерименту;
- для удосконаленого ТП встановлено кількість необхідного обладнання, працюючих.

Апробація результатів роботи. Основні положення й результати роботи доповідалися й обговорювалися на XLVI науково-технічній конференції підрозділів ВНТУ (м. Вінниця, ВНТУ, 22-24 березня 2017 р.)

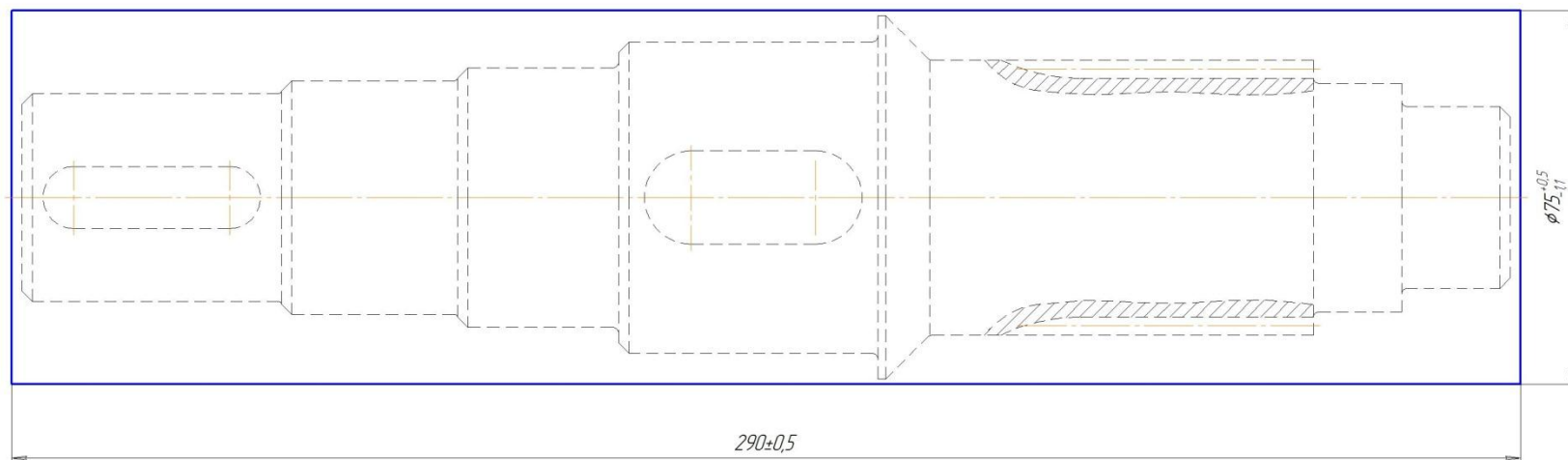
Публікації. Оpubліковано теза доповіді:

- Аналіз впливу факторів процесу різання на точність обробки за допомогою математичного планування експерименту [Електронний ресурс] / Ж. П. Дусанюк, С. В. Репінський, О. В. Паславська, А. В. Курилець, М. І. Устич // Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 22-24 березня 2017 р. – Електрон. текст. дані. – 2017. – Режим доступу : <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fmt/all-fmt-2017/paper/view/2884>.

08-26.МКР.003.00.002

Ra 12,5 (✓)

1. Питомая кривизна 1,5 мкм/мм.

08-26.МКР.003.00.002				Лист	Масса	Масштаб
Изм. Лист	№ докум.	Лист	Листа		9,988	2:1
Разработ.	Куримець А.В.					
Проект.	Дисанюк Ж.Г.					
Технический						
Начертано	Сабилжак В.В.			Лист 1	Листов 1	
Утверждено	Козлов Л.Г.			ВНТУ		
				ст. гр. 11М-16м		
				Формат А2		

Копирован

Формат А2

Лист, номер

Сторона, №

Лист, и дата

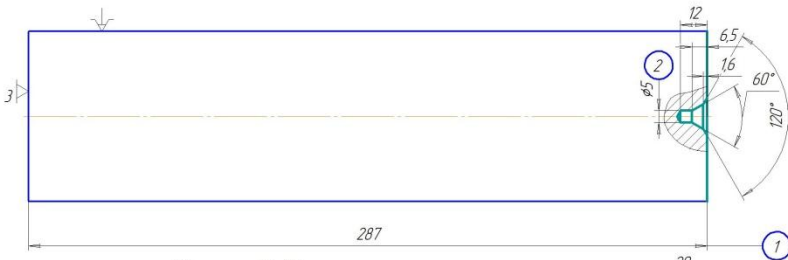
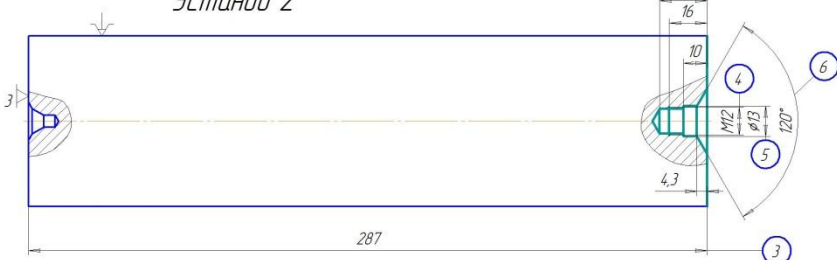
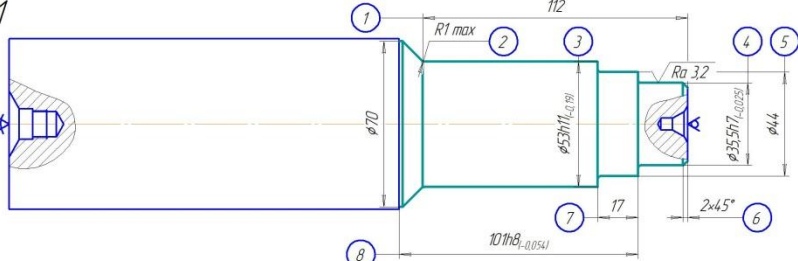
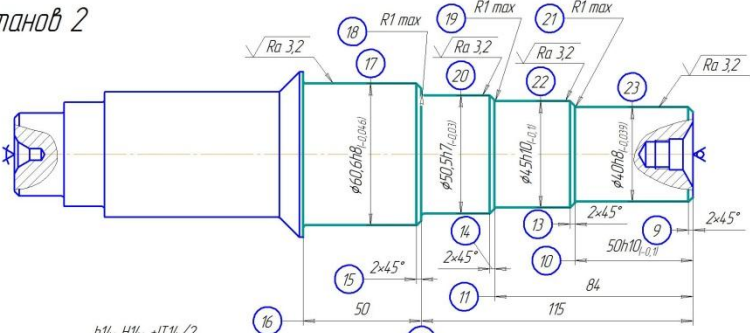
Лист, № докум.

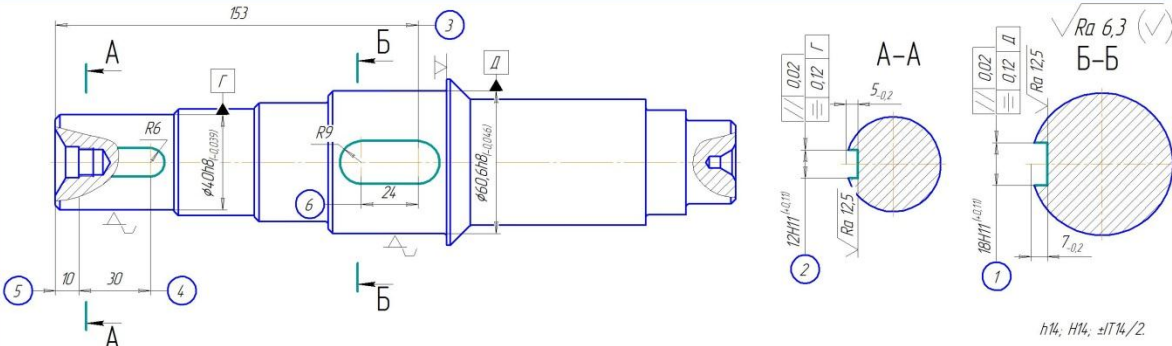
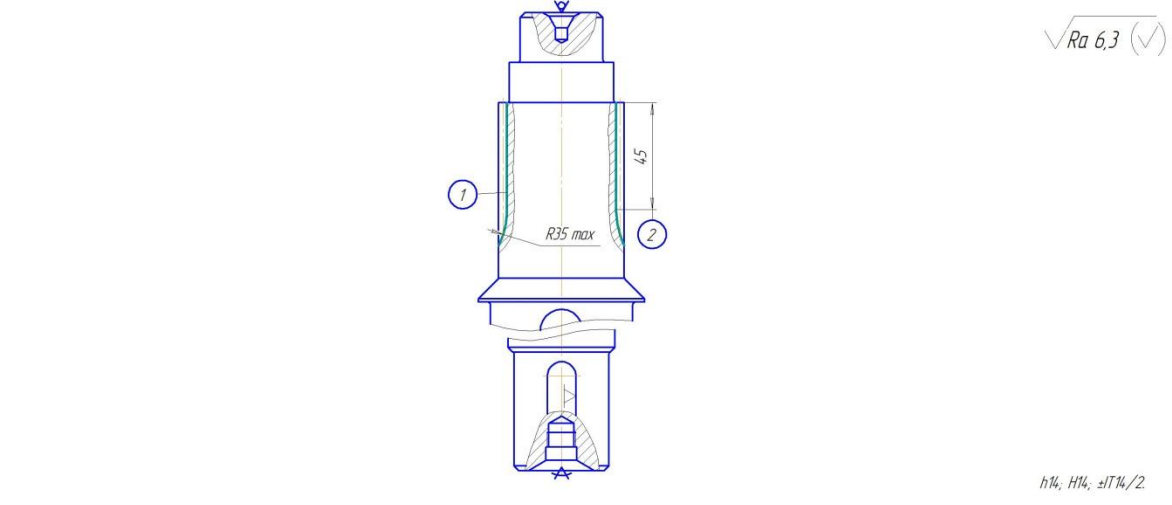
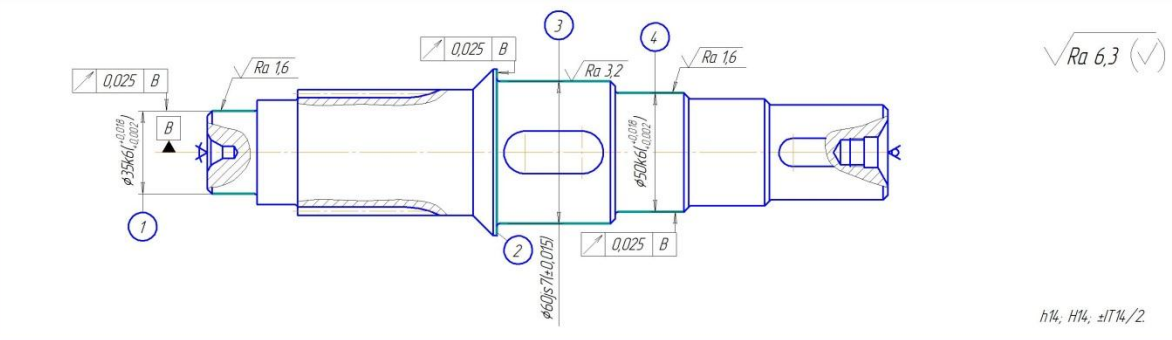
Лист, и дата

Лист, и дата

Лист, № докум.

Маршрут механічної обробки

№ операції	Операції і переходи	Ескіз обробки, схема установки	Тип обладнання
005	<p>Токарна з ЧПК</p> <p><i>Установ 1</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити і закріпити заготовку. 2. Точити торець 1 однократно. 3. Центрувати отвір 2. 4. Переустановити деталь. <p><i>Установ 2</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Точити торець 3 однократно. 6. Центрувати отвір 4. 7. Свердлити отвір 4. 8. Розвердлити отвір 5. 9. Зенкувати фаску 6. 10. Нарізати різьбу в отворі 4. 11. Зняти деталь. 	<p><i>Установ 1</i></p> <p><i>Установ 2</i></p> <p>Ра 6,3</p> <p>h14, H14, ±IT14/2</p>	Токарний верстат з ЧПК 16К20Т1
010	<p>Токарна з ЧПК</p> <p><i>Установ 1</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити і закріпити заготовку. 2. Точити по контуру пов. 1, 2, 5, 6, 7 однократно 3, 4, 8 попередньо. 3. Точити по контуру пов. 4 попередньо 3, 8 остаточно. 4. Точити пов. 4 остаточно. 5. Переустановити деталь. <p><i>Установ 2</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Точити по контуру пов. 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21 однократно, 10, 17, 20, 22, 23 попередньо. 7. Точити по контуру пов. 20, 23 попередньо 10, 17, 22 остаточно. 8. Точити пов. 17, 20, 23 остаточно. 9. Зняти деталь. 	<p><i>Установ 1</i></p> <p><i>Установ 2</i></p> <p>Ра 3,2</p> <p>h14, H14, ±IT14/2</p>	Токарний верстат з ЧПК 16К20Т1

№ операції	Операції і переходи	Ескіз обробки, схема установки	Тип обладнання
015	<p>Вертикально-фрезерна з ЧПК</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити і закріпити заготовку. 2. Фрезерувати пов. 1 однократно витримуючи розміри 3 та 6. 3. Фрезерувати пов. 2 однократно витримуючи розміри 4 та 5. 4. Зняти деталь. 	 <p>h14, H14, ±IT14/2</p>	Вертикально-фрезерний верстат 6Р13РФЗ
020	<p>Зубофрезерна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити і закріпити заготовку. 2. Фрезерувати зубчастий вінець 1 витримуючи розмір 2 однократно. 3. Зняти деталь. 	 <p>h14, H14, ±IT14/2</p>	Зубофрезерний верстат 532
025	<p>Токарна з ЧПК</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Встановити і закріпити заготовку. 2. Точити пов. 1 попередньо. 3. Точити пов. 1 остаточно. 4. Точити пов. 2, 3 однократно. 5. Точити пов. 4 попередньо. 6. Точити пов. 4 остаточно. 7. Зняти деталь. 	 <p>h14, H14, ±IT14/2</p>	Токарний верстат з ЧПК МК6801ФЗ

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ПРОЦЕСУ РІЗАННЯ НА ТОЧНІСТЬ ОБРОБКИ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Мета роботи – дослідження впливу факторів процесу різання на точність обробки діаметрального розміру під впливом сил різання за допомогою математичного планування експерименту.

Планування експерименту і побудова математичної моделі у разі повного факторного експерименту включає декілька **етапів** роботи:

- встановлення граничних значень та нульового рівня факторів;
- вибір матриці планування експерименту;
- проведення експериментальних дослідів;
- розрахунок коефіцієнтів та побудова математичної моделі;
- статистичний аналіз математичної моделі.

Розглядається деталь «Вал-шестерня» зовнішня діаметральна поверхня якої обробляється точінням на токарному верстаті. Аналізується вплив наступних факторів: величини подачі S , глибини різання t і головного кута різця в плані φ на точність обробки діаметральної поверхні d .

Таблиця 1 – Рівні факторів

Рівні факторів	S , мм/об	t , мм	φ , град
	x_1	x_2	x_3
Основний	0,5	2	60
Інтервал варіювання	0,25	1,5	15
Верхній	0,75	3,5	75
Нижній	0,25	0,5	45

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ПРОЦЕСУ РІЗАННЯ НА ТОЧНІСТЬ ОБРОБКИ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ (продовження)

Для оцінки впливу обраних факторів на параметр оптимізації і математичного опису розглядуваного процесу математична модель має вигляд

$$y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_{12}x_1x_2 + b_{13}x_1x_3 + b_{23}x_2x_3 + b_{123}x_1x_2x_3. \quad (1)$$

Таблиця 2 – Матриця планування повного трифакторного експерименту

Номер дослідів	x_0	x_1	x_2	x_3	x_1x_2	x_1x_3	x_2x_3	$x_1x_2x_3$	Результати дослідів $\bar{y}$, мкм
1	+	-	-	-	+	+	+	-	58,3
2	+	+	-	-	-	-	+	+	55,3
3	+	-	+	-	-	+	-	+	85,7
4	+	+	+	-	+	-	-	-	124,7
5	+	-	-	+	+	-	-	+	50,0
6	+	+	-	+	-	+	-	-	56,7
7	+	-	+	+	-	-	+	-	55,3
8	+	+	+	+	+	+	+	+	107,0

Після розрахунку всіх коефіцієнтів і нехтування статистично незначущих коефіцієнтів отримано

$$\hat{y} = 74,1 + 11,8x_1 + 19,1x_2 - 6,9x_3 + 10,9x_1x_2 + 2,8x_1x_3 - 5,2x_2x_3, \quad (2)$$

або у розгорнутому вигляді з використанням натуральних значень факторів

$$\hat{y} = 74,1 + 11,8 \frac{S-0,5}{0,25} + 19,1 \frac{t-2}{1,5} - 6,9 \frac{\varphi-60}{15} + 10,9 \left(\frac{S-0,5}{0,25} \right) \left(\frac{t-2}{1,5} \right) + 2,8 \left(\frac{S-0,5}{0,25} \right) \left(\frac{\varphi-60}{15} \right) - 5,2 \left(\frac{t-2}{1,5} \right) \left(\frac{\varphi-60}{15} \right). \quad (3)$$

Оскільки $F_p = 0,131 \leq F_{табл} = 4,49$, то модель є адекватною.

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ПРОЦЕСУ РІЗАННЯ НА ТОЧНІСТЬ ОБРОБКИ ЗА ДОПОМОГОЮ МАТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ (продовження)

Висновки.

1. Проведено повний трифакторний експеримент і побудовано математичну модель залежності переміщення осі заготовки (точності обробки зовнішнього діаметрального розміру вала d) від таких параметрів, як подача S , глибина різання t і головний кут різця в плані φ .

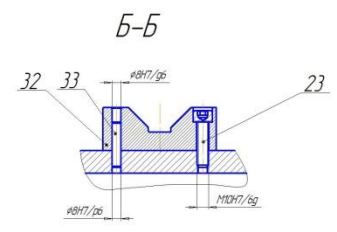
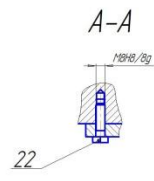
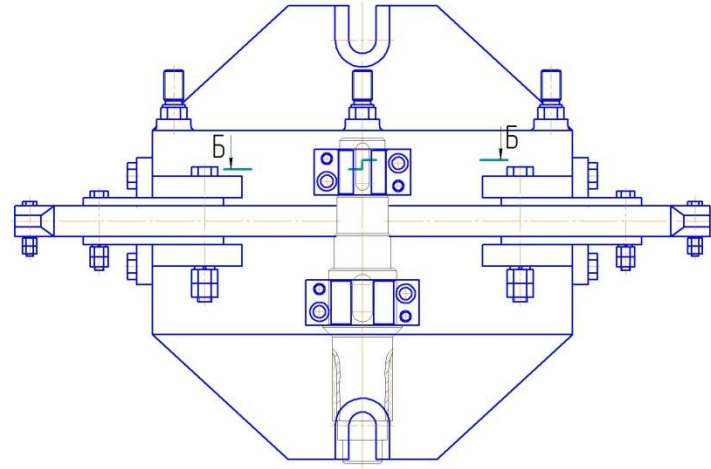
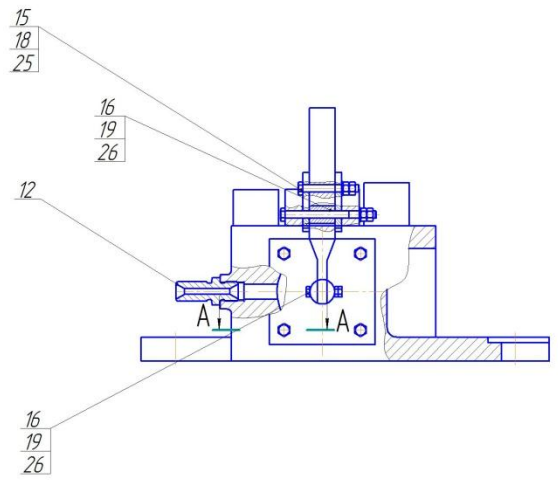
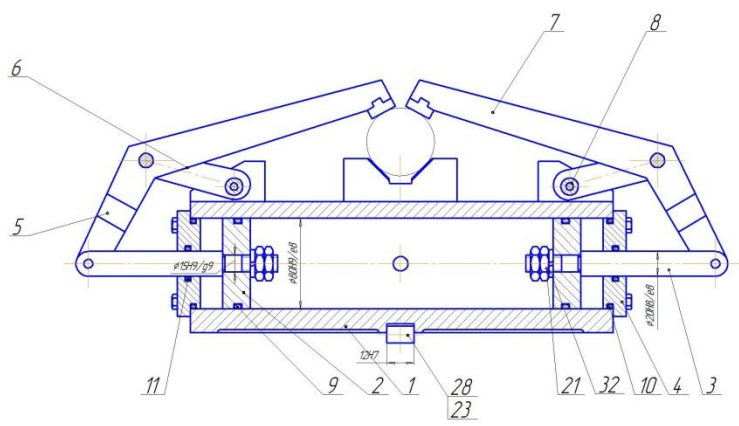
2. Отримана математична модель підтверджує значущість впливу вибраних факторів S (x_1), t (x_2) і φ (x_3), а також ефектів взаємодії S і t (x_1x_2), S і φ (x_1x_3), а також t і φ (x_2x_3).

3. Виявлено, що зі збільшенням подачі S і глибини різання t переміщення осі заготовки зростає, оскільки коефіцієнти b_1 і b_2 вийшли додатними, відповідно, точність обробки вала знижується. При цьому більший вплив в діапазоні вибраних рівнів варіювання факторів має глибина різання t ($b_2 > b_1$).

При збільшенні головного кута різця в плані φ зміщення осі заготовки зменшується (коефіцієнт b_3 – від'ємний), але вплив цього фактора менш значний, ніж вплив подачі S і глибини різання t , оскільки $b_3 < b_1 < b_2$.

4. Адекватність визначеної залежності для розглядуваного діапазону рівнів факторів підтверджена за критерієм Фішера ($F_p = 0,131 \leq F_{табл} = 4,49$).

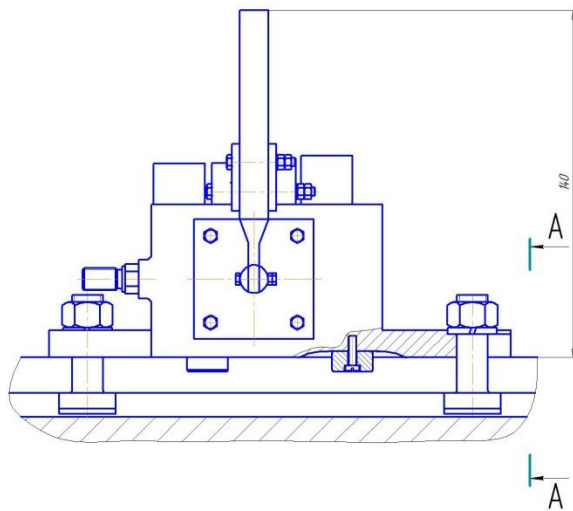
08-26.МКР.003.01.000 СК

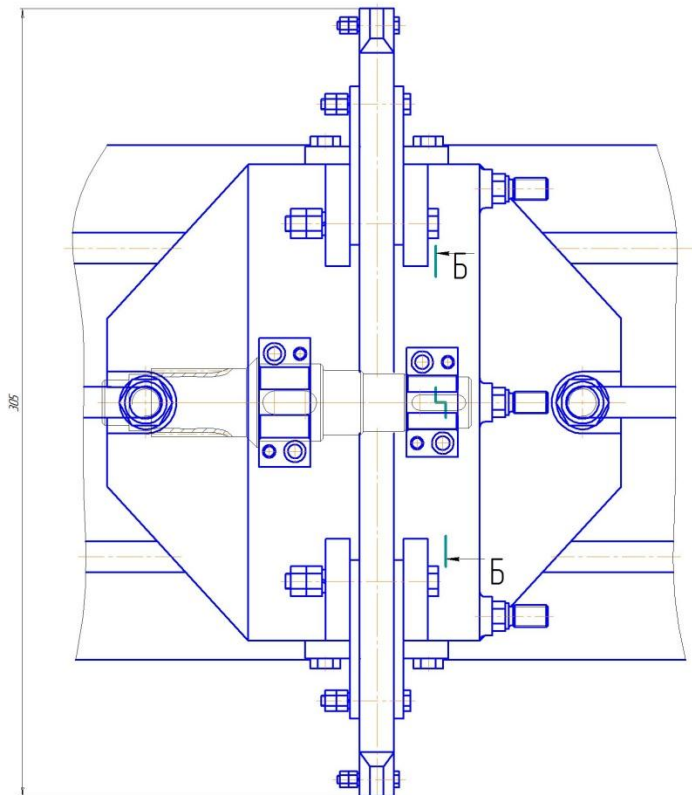
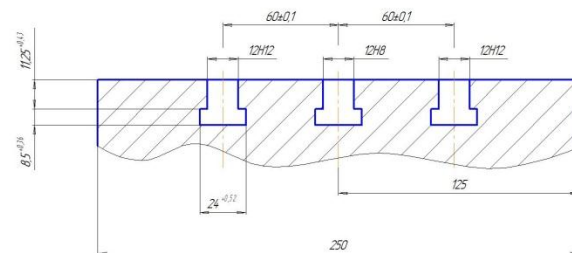
- 1. Розміри обробленої заготовки, мм
діаметр 46
довжина 96
- 2. Хід штока, мм 30
- 3. Діаметр пневмациліндра, мм 80
- 4. Зусилля затискання при тиску повітря 0,63 МПа, Н 2770

				08-26.МКР.003.01.000 СК			
№м	Конт.	№ версії	Дата	Лист	Маса	Масштаб	
Розроб.	Михайленко А.В.			1		1:1	
Вір.	Дубиняк Ж.П.			1			
Контр.				1			
Нач. бюро	Соловйов В.В.			1			
Контр.	Козлов Д.П.			1			
				Пристосування фрезерне			
				Складальне креслення			
				Лист 1 Листів 1			
				ВНТУ			
				ст. гр. ПТМ-16Н			
				Фабрикат А1			

Лист № 001
Лист № 002
Лист № 003
Лист № 004
Лист № 005
Лист № 006
Лист № 007
Лист № 008
Лист № 009
Лист № 010
Лист № 011
Лист № 012
Лист № 013
Лист № 014
Лист № 015
Лист № 016
Лист № 017
Лист № 018
Лист № 019
Лист № 020
Лист № 021
Лист № 022
Лист № 023
Лист № 024
Лист № 025
Лист № 026
Лист № 027
Лист № 028
Лист № 029
Лист № 030
Лист № 031
Лист № 032
Лист № 033
Лист № 034
Лист № 035
Лист № 036
Лист № 037
Лист № 038
Лист № 039
Лист № 040
Лист № 041
Лист № 042
Лист № 043
Лист № 044
Лист № 045
Лист № 046
Лист № 047
Лист № 048
Лист № 049
Лист № 050
Лист № 051
Лист № 052
Лист № 053
Лист № 054
Лист № 055
Лист № 056
Лист № 057
Лист № 058
Лист № 059
Лист № 060
Лист № 061
Лист № 062
Лист № 063
Лист № 064
Лист № 065
Лист № 066
Лист № 067
Лист № 068
Лист № 069
Лист № 070
Лист № 071
Лист № 072
Лист № 073
Лист № 074
Лист № 075
Лист № 076
Лист № 077
Лист № 078
Лист № 079
Лист № 080
Лист № 081
Лист № 082
Лист № 083
Лист № 084
Лист № 085
Лист № 086
Лист № 087
Лист № 088
Лист № 089
Лист № 090
Лист № 091
Лист № 092
Лист № 093
Лист № 094
Лист № 095
Лист № 096
Лист № 097
Лист № 098
Лист № 099
Лист № 100

A-A (1:1)

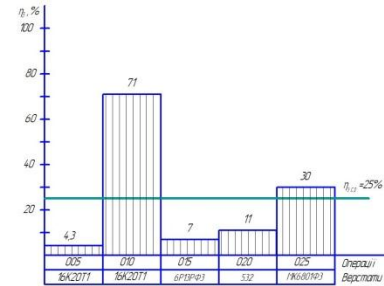
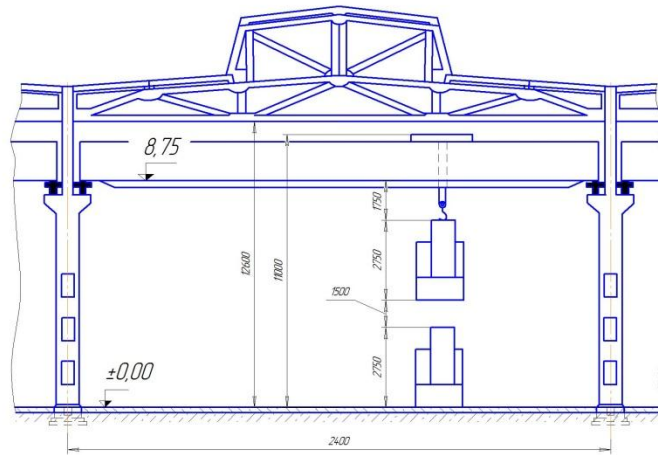

1	Разміри обробленої заготовки, мм	
	діаметр	46
	довжина	96
2	Хід штака, мм	30
3	Діаметр пневмоциліндра, мм	80
4	Зусилля затискання при тиску повітря 0,63 МПа, Н	2770

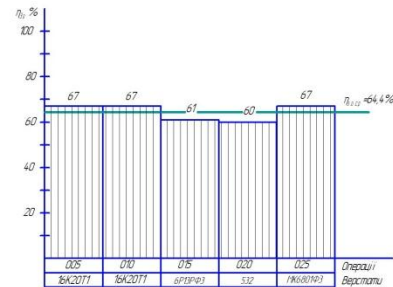
08-26.МКР.003.00.500 В3

A-A (1:200)

Графік завантаження обладнання

Графік використання обладнання за основним часом

1. На дільниці проводиться обов'язкове прибирання стружки в кінці зміни.
2. Не загроможувати проходи, проїзди, підходи до первинних засобів пожегогасіння.
3. Наявність на підлозі мастила і емульсії не допускається.
4. Площа дільниці: виробничо - 150 м².
5. Кількість працюючих основних робітників - 5 чол.

08-26.МКР.003.00.500 В3		Лист	Масштаб
План дільниці механічної обробки		1	1:100
Інженер	М.В.Мельник	Лист	Листів
Розроб	Виготовлено А.С.	Лист	Листів
Замовник	Держспец. Ж/Д	Лист	Листів
Начальник	Соборняк В.В.	Лист	Листів
Контр.	Козарко Л.	Лист	Листів

Контр.робот

Фармац. А1

Техніко-економічне порівняння технологічних процесів механічної обробки

	Розробка	Базовий варіант
Приведена програма випуску, шт.	20000	
Основний час обробки, хв.	11,54	20,5
Штучно-калькуляційний час обробки, хв.	18,95	28,58
Кількість металорізальних верстатів	5	9
Середній коефіцієнт завантаження обладнання	25	12
Коефіцієнт використання по основному часові обладнання	64,4	41
Кількість основних працюючих, чол.	5	18
Середній розряд працівників	3,67	5
Площа ділянки механічної обробки, м ²	150	250
Річний випуск продукції в шт. на одного працюючого	4000	1111
Річний випуск продукції на одиницю основного обладнання	3333	2222
Річний випуск продукції на один метр квадратний виробничої площі	133	80
Собівартість виготовлення деталі, грн.	197,63	286,15
Капітальні вкладення, грн.	1371506,2	–
Прибуток, грн.	717450,8	–
Термін окупності, р.	1,9	–

Висновки

В магістерській кваліфікаційній роботі на тему «Удосконалення технології механічної обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня» поставлено завдання підвищити якість оброблюваної деталі, автоматизувати процес обробки, зменшити собівартість продукції.

Для виконання поставленого завдання:

- проведено аналіз типового та базового технологічних процесів, встановлено можливість використання запропонованих методів обробки, але із використанням більш сучасного, прогресивного обладнання, оснащення, інструменту;

- виконано розробку 2-х варіантів удосконаленого технологічного процесу механічної обробки деталі типу «Вал-шестерня», проведено їх техніко-економічне порівняння, прийнято оптимальний варіант;

- для оптимального варіанту технологічного процесу проведено необхідні розрахунки, а саме вибір економічно доцільного варіанту виготовлення заготовки, розрахунок кількості переходів обробки найбільш відповідальних поверхонь, вибір технологічних баз, розрахунок режимів різання. Технічних норм часу для виконання операцій;

- виконано аналіз впливу факторів процесу різання (подачі, глибини, головного кута в плані різця) на точність обробки при точінні зовнішнього діаметра деталі «Вал-шестерня» за допомогою математичного планування експерименту, зроблені відповідні висновки;

- спроектовано механізоване пристосування для виконання фрезерної операції (015), що дозволяє значно скоротити допоміжний час на установлення та закріплення деталі, а значить зменшити норму штучно-калькуляційного часу виконання операції;

- для реалізації удосконаленого технологічного процесу механічної обробки деталі типу «Вал-шестерня» спроектовано дільницю, проведені розрахунки кількості обладнання, працюючих, площ; дільниця по ходу технологічної обробки містить 6 верстатів, що обслуговуються 5 основними і 5 допоміжними працівниками;

- підтвердженням доцільності удосконалення технологій механічної обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня» є виконання економічної частини МКР, в якій розраховано собівартість деталі – 197,63 грн., одержаний прибуток (717450,8 грн.) та термін окупності (1,9 років) капітальних вкладень (1371506,2 грн.). Дані показники повністю довели ефективність запропонованого рішення;

- проаналізовано умови праці на дільниці механічної обробки заготовки деталі типу «Вал-шестерня», розглянуто організаційно-технічні рішення з гігієни праці, виробничої санітарії, забезпечення безпечної роботи, розраховано занулення верстата;

- представлена графічна частина МКР, що ілюструє розробки, а також всі необхідні додатки.

Дякую за увагу!!!